Вони вирішили дати мені шанс. Я одержав від них листівку з запрошенням з'явитися в управління, і я з'явився. Прийняли мене дуже люб'язно. Взяли з картотеки мою картку й промовили:

— Гм.

Я й собі мовив:

— Гм.

— Яка нога? — запитав службовець.

— Права.

—Зовсім?

— Зовсім.

— Гм,— знов гмукнув він.

Тоді заходився порпатися між картками. Я дозволив собі сісти.

Нарешті службовець знайшов картку, яка начебто його задовольнила.

— Я гадаю, це якраз для вас. Непогана робота. Ви там зможете сидіти. Чистильником взуття в громадському туалеті на площі Республіки. Що скажете?

— Я не вмію чистити взуття. Я завжди привертав увагу погано почищеними черевиками.

— Навчитеся,— сказав він.— Усього можна навчитися. Німець навчиться. Як хочете, підіть на безплатні курси.

— Гм,— гмукнув я.

— Отже, згодні?

— Ні,— відповів я,— не згоден. Мені потрібна вища пенсія.

— Ви божевільний,— по-дружньому лагідно сказав він.

— Я не божевільний. Ніхто не поверне мені моєї ноги. Тепер я не можу навіть продавати сигарети, вже не дають і цього.

Службовець відхилився на стільці далеко назад і набрав повні груди повітря.

— Слухайте, приятелю,— виголосив він,— ваша нога з біса дорого коштує. У мене тут написано, що вам двадцять дев'ять років, серце у вас здорове, взагалі, ви цілком здорові, ото тільки не маєте ноги. Ви можете прожити й до сімдесяти. Підрахуйте, будь ласка: сімдесят марок на місяць, дванадцять разів на рік, отже, сорок один помножте на дванадцять і ще на сімдесят. Перемножте, будь ласка. Ще й без оподаткування. І не думайте, що ваша нога в нас одна. Й ви не єдиний, хто, напевне, житиме на світі довго. І ви вимагаєте підвищити вам пенсію! Даруйте, але ви не при своєму розумі.

— Добродію,— сказав я, так самісінько відхилившись далеко назад на стільці й набравши повні груди повітря.— Я гадаю, що ви оцінили мою ногу занадто дешево. Вона багато й багато дорожча, це просто-таки дуже дорога нога. У мене справді не лише серце здорове, а, на жаль, здоровісінька й голова. Послухайте тільки...

— У мене обмаль часу.

— Ні, послухайте! — сказав я.— Моя нога врятувала життя цілій купі людей, які тепер одержують чималеньку пенсію. Було воно так. Я лежав сам як палець десь попереду всіх і мав завдання стежити, коли з'являться ті, щоб інші могли вчасно дати драла. Штабісти в тилу вже сиділи на клунках і тільки хотіли дати драла не так щоб дуже зарано, але й не запізно. Нас було спочатку двоє, та напарника вбило, він уже не коштує нічого. Щоправда, він був одружений, але дружина його здорова й може працювати, не бійтеся. Сам він, як бачите, обійшовся страшенно дешево. Був солдатом усього чотири тижні, й видатки на нього становили одну поштову листівку та дещицю солдатського харчу. Солдат із нього був бравий, принаймні зумів як слід підставитися під кулю. А я лежав сам-один, хапав дрижаки від страху та холоду, і мені теж закортіло дати драла, еге ж, я саме хотів був дати драла, коли...

— У мене обмаль часу,— нагадав службовець і почав шукати олівця.

— Ні,— сказав я,— ви слухайте, зараз буде найцікавіше. Саме як я хотів дати драла, скоїлася ота халепа з ногою; і що мені, звісна річ, однаково довелося захряснути, то я подумав собі: "Ну, тепер можна повідомляти",— й повідомив, і всі вони заходилися вшиватись, любо-мило, одні за одними, спершу дивізійні, тоді полкові, за ними — батальйонні і так далі, як і годилося, кожне своєю чергою. І на ж тобі, отаке дурне діло, мене вони забули прихопити, розумієте! Вони ж так квапилися. Дурне діло, хоч круть хоч верть, бо якби я не збувся ноги, всі вони полягли б — генерал, полковник, майор, любо-мило, по субординації, і вам не довелося б виплачувати їм пенсії. А тепер підрахуйте лишень вартість моєї ноги. Генералові п'ятдесят два, полковникові сорок вісім, майорові п'ятдесят, і кожен як дуб здоровий і на серце, й на голову, і проживе своїм по-військовому чітко впорядкованим життям щонайменше до вісімдесяти, як Гінденбург. Ось, будь ласка, й підрахуйте: сто шістдесят помножити на дванадцять і помножити на тридцять — у середньому спокійнісінько можна взяти тридцять, правда ж? Моя нога, таким чином, виходить скажено дорога, одна з найдорожчих у світі ніг, які лише можна собі уявити.

— Ви таки божевільний,— сказав службовець.

— Ні,— відповів я,— на жаль, я не божевільний. На жаль, у мене не тільки серце здоровісіньке, а й голова, і лишається хіба шкодувати, що мене й самого не вбило за дві години перед тим, як скоїлася оця морока з ногою. Ми б з вами заощадили силу грошей.

— То ви згодні на цю роботу? — спитав службовець.

— Ні,— відповів я й пішов з управління.